

Nr 178.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till bestridande av kostnader i samband med domstolsbehandling av frågan om tillstånd till Vänerens reglering; given Stockholms slott den 14 mars 1924.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Sven Lübeck.

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 14 mars 1924.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern TRYGGER, ministern för utrikes ärendena friherre MARKS VON WÜRTEMBERG, statsråden MALM, EKEBERG, BESKOW, MALMROTH, HASSELROT, STRIDSBERG, LÜBECK, CLASON, WOHLIN, PETTERSSON.

Departementschefen, statsrådet Lübeck anför:

I statsverkspropositionen till innevarande års riksdag har Kungl. Maj:t på min hemställan föreslagit riksdagen att i avbidan på den proposition, som kunde komma att avlåtas i ämnet, till bestridande av kostnader i samband med domstolsbehandling av frågan om tillstånd till Vänerens reglering för budgetåret 1924—1925 beräkna ett reservationsanslag av 300,000 kronor.

Bihang till riksdagens protokoll 1924. 1 saml. 140 häft. (Nr 178.)

Vattenfalls-
styrelsen.

Vattenfallsstyrelsen har nu i skrivelse den 10 mars 1924 anført, bland annat:

»Det av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och vattenfallsstyrelsen år 1916 framlagda förslaget till Vänerens reglering avsåg att tillämpa en sådan regleringsprincip, att avrinningen i Göta älv och därmed samtidigt energialstringen från Götaälvsverken skulle bliva så stor och jämn som möjligt. Äv därefter verkställda utredningar har det emellertid framgått, att det vore till stor fördel, om energitillgången kunde medelst elektrisk överföring utjämnas mellan olika kraftverk i skilda delar av landet och därvid särskilt mellan statens kraftverk vid Göta älv, Dalälven och Motala ström samt framdeles kraftverk i nedre Norrland. Sådan samkörning förekommer redan, innan Vänerens reglering blivit genomförd, i viss mån därigenom, att Trollhätte kraftverks distributionsnät medelst den s. k. västra stamlinjen sammanknutits med det gemensamma kraftnät, som matas från Älvkarleby och Motala kraftstationer och från ångkraftverket i Västerås. Efter Vänerens reglering skulle denna transport av elektrisk kraft i stora drag tillgå på sådant sätt, att under flodtiden — höst och vår — då överflödsvatten i allmänhet finnes i Dalälven liksom i ett flertal andra vattendrag, vatten i viss utsträckning kvarhålls i Väneren. Då kraftalstringen på grund av denna magasinering minskas i kraftverken vid Göta älv, ersättes denna av energi från övriga kraftverk, vilka sålunda komma att tillgodose en del av kraftbehovet inom Göta älvs-verkens distributionsområde. Under vintern och i allmänhet under torrperioder skulle åter det motsatta förhållandet äga rum, så att Göta älvs kraftverk medelst ökad avtappning från Väneren då skulle lämna kraft icke blott till det egna utan även i erforderlig mån till andra kraftverks distributionsområden. De utomordentligt stora fördelarna av en dylik samkörning äro tydliga, i det att möjlighet därigenom erhålles till ett bättre utnyttjande av landets vattenkrafttillgångar. Samkörningen kan även utvidgas att omfatta jämväl privata kraftverk, om dylikt samarbete befinnes önskvärt och överenskommelse därom kan träffas. Redan nu äger ett dylikt samarbete rum, bl. a. genom att vattenfallsstyrelsen vid vattenbrist vid Gullspång och Yngeredsfors levererar energi till dessa kraftverks distributionsnät och från vissa privata kraftanläggningar inköper energi, då dessas egen förbrukning understiger tillgången.

En förutsättning för att Väneren efter reglering skall kunna på bästa sätt utnyttjas för en dylik mera utsträckt samkörning mellan olika kraftverk, d. v. s. bilda en 'clearing' för energiproduktionen i en avsevärd del av landet, är emellertid, att den regleringsplan, som finnes angiven i det av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och vattenfallsstyrelsen uppgjorda regleringsförslaget av år 1916, i vissa avseenden modifieras, så att större möjlighet erhålles att anpassa avtappningen vid Vänerens utlopp efter den vid varje särskilt tillfälle fördelaktigaste samkörningsprincipen. Med hänsyn härtill har i det nya av vattenfallsstyrelsen utarbetade förslaget till regleringsplan, mot vilket väg- och vattenbyggnadsstyrelsen förklarar sig icke hava något att erinra, endast intagits bestämmelser i avsikt att till fördel för strandägarna minska varaktigheten av de höga vattenstånden. I detta avseende föreslås sålunda att vid behov avtappa genom regleringsdammen vid Vargön en större vattenkvantitet än den naturliga avbördningen, nämligen 900 m³/sek., så snart vattenståndet under tiden 15 februari—15 maj stiger över höjden + 44,65 meter över havet och under övriga delen av året över höjden + 44,85, samt 1,000 m³/sek., om vattenståndet trots sådan tappning skulle stiga mera än 0,3 meter över nyssnämnda höjder. För åstadkommande av erforderligt regleringsmagasin skulle vattenfallsstyrelsen erhålla rätt att under samma tidsperioder hålla vattenståndet uppdämt till de angivna höjderna resp. + 44,65 och + 44,85 med rätt att vid Vargön avtappa så stor vattenmängd, som med hänsyn till kraftbehovet vid varje särskilt tillfälle kan anses lämpligt, dock med den inskränkningen, att

med hänsyn till sjöfarten å Vänern, som beräknas röna inflytande av vattenstånd lägre än + 43,73, varaktigheten av vattenstånd, lägre än denna nivå, icke skulle under seglationstiden få bli större efter regleringen än före densamma.

I vattenfallsstyrelsens skrivelse till Kungl. Maj:t av den 30 september 1922 hava ingående behandlats de kartläggnings- och utredningsarbeten, som till nämnda datum blivit utförda. Med undantag för en del erforderliga kompletteringar av kartmaterialet har det huvudsakliga arbetet därefter bestått i sammanförande och iordningställande av det vidlyftiga undersökningsmaterialet, så att regleringens inverkan icke blott å strandjorden utan även å bryggor, vägar, vattenkraft m. m. kan bestämmas. Som ovan nämnts är visserligen utredningsarbetet ännu icke fullständigt slutfört, men med ledning av det redan färdigbehandlade materialet kunna dock de ekonomiska förutsättningarna för regleringens genomförande bedömas.

Genom Väterns reglering uppstående skador kunna uppdelas i fyra från varandra skilda grupper, nämligen:

- 1) skador å *inågor*, d. v. s. å åker, äng, mader m. m.,
- 2) skador å växande *skog* och skogsmark,
- 3) skador å *tomtmark* samt
- 4) skador av *teknisk natur*.

För samtliga dessa skador hava beräkningarna utförts under den förutsättningen, att regleringsmagasinet icke skulle komma att utnyttjas, d. v. s. att vattenavtappningen vid Vargön icke skulle vara större än att vattenståndet ständigt komme att hållas uppe vid dämningssgränsen + 44,85 resp. + 44,65. Visserligen kan det med bestämdhet sägas, att en sådan skötsel av magasinet icke är tänkbar, emedan det nämligen just ligger i företaget natur att för vattenkraftändamål utnyttja regleringsmagasinet, men då det med hänsyn till under olika tider varierande sätt för samkörning med andra kraftverk icke är möjligt att fastslå några bestämda regler för avtappningen vid Vargön vid lägre vattenstånd än dämningssgränsen, är det nödvändigt att verkställa beräkningen av skadorna på nyssnämnda sätt. Detta har till följd, att medeltalet av vattenstånden under sommarmånaderna beräknas bli höjt med omkring 40 cm. De nuvarande starkt varierande vattenstånden i Vänern, karakteriserade av en största skillnad i årsmedelvattenstånden av närmare 2 meter, göra, att denna höjning av medelvattenståndet icke har särskilt stor betydelse, då den kommer att beröra marker, vilkas värde och brukningssätt avsevärt påverkas av översvämningar vid höga vattenstånd. Då de i regleringsplanen intagna restriktiva bestämmelserna, avseende en stor vattenavtappning vid Vargön, när vattenståndet stiger över dämningssgränsen, komma att medföra en minskad varaktighet av de höga vattenstånden i Vänern, framgår därav, att den ogynnsamma inverkan av medelvattenståndets höjande till en del blir kompenserad av nyssnämnda fördel, då nämligen just de höga vattenstånden alltid åstadkomma de största skadorna.

Antalet av regleringen berörda fastigheter har befunnits utgöra omkring 8,000 stycken.

I anslutning till ovanstående har antagits, att all under dämningssgränsen + 44,85 belägen *inågomark* blir värdelös efter regleringen, varför skadan å denna mark skall beräknas lika med hela markvärdet före regleringens genomförande. Ovanför denna gräns utgöres skadan av skillnaden mellan markvärdet före och efter regleringen.

På grund av att vattenavtappningen vid Vargön enligt regleringsbestämmelserna under vissa tider skall ökas till 900 å 1,000 m³/sek., komma skador att uppstå å vissa strandområden utmed Göta älv.

Utredningen med avseende på skador å inägor har hittills fortskridit så långt, att Skaraborgs och Älvsborgs län blivit slutbehandlade, medan däremot uträkningen av markskadorna inom Värmlands län och vid Göta älv icke slutförts.

Med stöd av slutresultaten i fråga om skador å inägor inom Älvsborgs och Skaraborgs län kunna emellertid markskadorna bedömas jämväl för Värmlands län och för områdena vid Göta älv. Såsom resultat erhålles en sammanlagd skada å inägor av omkring 1,000,000 kronor, å vilket belopp enligt vattenlagen skall utgå 50 % förhöjning, varför ersättningen till strandägarna enligt 1914 års prisnivå torde för skador å inägor komma att belöpa sig till ungefär 1,500,000 kronor. Under förutsättning att utbetalning av ersättningen skulle äga rum vid nuvarande konjunkturer, torde böra beräknas ett tillägg av c:a 20 %.

Som förut nämnts, medför emellertid utnyttjandet av regleringsmagasinet, att vattenståndet ofta kommer att underskrida dämmningsgränsen + 44,85. Jordägarna erhålla sålunda icke blott minskning i varaktigheten av de höga vattenstånden, utan de kunna dessutom i allmänhet utnyttja marken ned till och delvis under dämmningsgränsen såsom äng. Den verkliga skadan av regleringen å inägojord kommer därför att i själva verket bliva mindre än den beräknade.

För andra skador än sådana å inägor hava utredningarna numera fortskridit så långt, att skadeersättningarna kunna approximativt angivas. De återstående utredningsarbetena avse i fråga om dessa skador till stor del sammanställning och uppritning av materialet samt upprättande av erforderliga värderingslängder m. m. För ifrågavarande skador gäller liksom vid skador å inägor, att desamma på grund av regleringsmagasinets utnyttjande icke komma att i verkligheten bliva så stora, som beräkningarna utvisa.

Nedanför dämmningsgränsen + 44,85 förefinnas endast smärre *skogsområden*, och det egentliga skogsbältet kring Vänern vidtager först på sådan höjd över vattenytan, att den skadliga inverkan av regleringen blir relativt liten. Den sammanlagda skadeersättningen för skogsmark inom alla tre länen beräknas vid 1914 års pris uppgå till omkring 150,000 kronor och vid nuvarande prisnivå till omkring 200,000 kronor.

På vissa platser vid Vänern, särskilt Karlstad och Lidköping, äro en del *tomter* så lågt belägna, att de äro mycket beroende av Vänerns höga vattenstånd. En viss skadlig inverkan av medelvattenståndets höjning uppstår även på grund av regleringen, men denna kompenseras åtminstone delvis därav, att varaktigheten av de högre vattenstånden minskas. Såsom utgångspunkt vid tomtvärdenas bestämmande hava lagts de år 1920 upprättade längderna över fastighetsvärdena inom städerna. För samtliga av regleringen berörda städer beräknas vid nuvarande pris ersättningarna för skador å tomter, inberäknat det i vattenlagen stadgade tillägget av 50 %, komma att utgöra omkring 500,000 kronor. Motsvarande ersättningar kunna vid 1914 års prisnivå uppskattas till cirka 400,000 kronor.

Bryggor, vägar och upplagsplatser utmed Vänerns stränder äro i vissa fall förlagda på en sådan höjd, att de efter regleringen få en minskad brukbarhet, varför ersättning beräknas för därigenom uppkommande intrång eller skada. Inverkan genom regleringen, åtminstone under den förutsättningen, att regleringsmagasinet icke utnyttjas, uppstår därjämte dels å en del invid Vänern belägna *kraftverk, kvarnar m. m.* därigenom, att fallhöjden minskas, samt dels å en del *invallningar* för jordbruksändamål. Samtliga ersättningar för skador av teknisk natur uppgå, beräknade efter 1914 års pris, till ungefär 550,000 kronor och vid nuvarande prisnivå till omkring 900,000 kronor.

De beräknade skadeersättningarna på grund av Vänerns reglering skulle sålunda uppgå till följande belopp:

	Enligt 1914 års prisnivå. Kr.	Enligt 1924 års prisnivå. Kr.
För skador å inägor	1,500,000:—	1,800,000:—
» » » skog	150,000:—	200,000:—
» » » tomter	400,000:—	500,000:—
» » » av teknisk natur	550,000:—	900,000:—
Summa Kronor	2,600,000:—	3,400,000:—

Den på grund av regleringsbestämmelserna tidvis erforderliga vattenavtappingen vid Vargön av 900 och vid vissa enstaka tillfällen 1,000 m³/sek. är, såsom förut omnämnts, större än den största vattenmängden i älven under nuvarande förhållanden. För att icke försämrade navigeringsförhållanden skola uppstå för sjöfarten i Göta älv, måste en del åtgärder vidtagas i älven i form av upprensningar och uppuddringar. Dessa rensningar åstadkomma också, att en för kraftalstringen annars ogynnsam ökning i fallförlusten vid stor vattenavtapping delvis kompenseras. Kostnaderna för dessa åtgärder hava beräknats uppgå till 1,200,000 kronor vid 1914 års prisnivå och 2,000,000 kronor, om arbetena skulle utföras under nuvarande förhållanden.

De för själva regleringens genomförande erforderliga byggnadsarbetena utgöras av rensningar vid Vänerens utlopp vid Vargön, vilka äro nödvändiga för att kunna vid lågt vattenstånd i Väner framföra större vattenmängd än under nuvarande förhållanden, dammbyggnad med tillhörande luckutskov över älvfåran vid Vänerens utlopp samt upprensning av Flottbergsströmmen i Göta älv nedanför Trollhätte kraftstation. Kostnaderna för dessa åtgärder hava beräknats uppgå till 2,800,000 kronor vid 1914 års prisnivå, motsvarande en kostnad av 4,800,000 kronor med nuvarande pris.

För utförande av förberedande åtgärder för Vänerens reglering har hittills av riksdagen beviljats ett belopp av 2,550,000 kronor. Vad kostnaderna för vattenmålets förande vid under- och överrätter beträffar, är det icke möjligt att för närvarande framlägga någon beräkning härom på grund av vanskligheten att bedöma den tid, som för domstolarna kommer att åtgå för prövning av alla de i målet framkommande yrkandena. Uppskattningsvis torde man emellertid kunna antaga, att de sammanlagda utgifterna för domstolsbehandlingen komma att uppgå till ungefär 800,000 kronor. Samtliga utrednings- och domstolskostnader skulle sålunda komma att utgöra inalles omkring 3,350,000 kronor. För målets anhängiggörande vid vederbörlig domstol inklusive tryckning och duplicering av samtliga ansökningshandlingar samt för efter ansökningens avgivande eventuellt erforderliga ytterligare utredningar erfordras, därest åtgärder i fortsättningen skola vidtagas för erhållande av laga tillstånd till regleringen, av nyss angivna 800,000 kronor under budgetåret 1924—1925 ett belopp av 300,000 kronor.

Med hänsyn till målets omfattning och den stora mängd såväl princip- som detaljfrågor, som skola i detsamma avgöras, torde det vara nödvändigt att beräkna tiden för målets behandling vid underdomstolen till omkring 4 år. Innan målet efter eventuella överklaganden handlagts jämväl vid Överdomstolen och i Högsta domstolen, torde förflyta ytterligare 2 å 4 år, varför det måste antagas, att domstolsbehandlingen i sin helhet kommer att taga en tid av minst 6 å 8 år. Räknas därefter byggnadstiden till 3 år, kan regleringen förutsättas kunna tagas i bruk tidigast omkring 10 år efter ansökningshandlingarnas inlämnande.

Om kraftbehovet vid tidpunkten för avkunnandet av slutlig dom skulle vara sådant, att ett omedelbart utbyggande ej vore önskvärt, kan man räkna med att det givna tillståndet ej behöver utnyttjas förrän inom 10 år efter laga kraft-

vunnen dom, varför byggnadsarbetena, om behov ej tidigare föreligger, icke skulle behöva vara fullbordade förrän c:a 18 år härefter. Skulle ej ens vid sistnämnda tidpunkt kraftbehovet hava 'vuxit i' regleringsåtgärden, torde det emellertid finnas möjlighet att av domstolen erhålla uppskov med genomförandet.

De för Vänerens reglering erforderliga kostnaderna bliva sålunda:

	1914 års prisnivå. Kr.	1924 års prisnivå. Kr.
Skadeersättningar	2,600,000	3,400,000
Åtgärder i form av dammbyggnad samt rensningar vid Vargön och Flottbergsströmmen	2,800,000	4,800,000
Åtgärder i Göta älv för ökad högvattentappning . . .	1,200,000	2,000,000
Utrednings- och domstolskostnader	3,350,000	3,350,000
Diverse och oförutsedda utgifter	550,000	750,000
	Summa Kronor 10,500,000	14,300,000
För beräkning av årskostnaderna skola härtill läggas		
ränteförluster för utrednings- och domstolskostnader, vilka vid en beräknad tid av 10 år till regleringens genomförande uppgå till cirka	2,000,000	2,000,000
samt ränteförluster under byggnadstiden med cirka . .	300,000	500,000
	Summa Kronor 12,800,000	16,800,000

Den genom regleringen uppstående vinsten är givetvis i hög grad beroende av konjunkturerna och därför mycket svår att i förväg bestämma. För ett fullständigt tillgodogörande av fördelarna genom Vänerens reglering, och det är dit man ytterst siktar, måste man räkna med utbyggandet av en vattenkraftstation vid Vargön samt en fortsatt utbyggnad av Trollhätte och Lilla Edets kraftstationer. De nationalekonomiska fördelarna av ett sådant unyttjande av regleringen, varvid genom samkörning ökad kraftförsäljning möjliggöres även från kraftanläggningar i andra vattendrag, medförande minskad kolförbrukning för reservkraftstationer, torde ligga i öppen dag. Genom erhållande av laga tillstånd till regleringens genomförande möjliggöres sålunda en väsentlig utveckling av vattenkraftresurserna inom tätt bebyggda och industriellt viktiga delar av landet, när detta visar sig erforderligt för tillgodoseende av ökat kraftbehov. Att dessa fördelar väsentligt komma att överstiga vad som i vattenlagen föreskrives för erhållande av laga tillstånd till regleringens genomförande, torde vara ställt utom allt tvivel, men att för närvarande ingå på en ekonomisk kalkyl i detta avseende torde med hänsyn till osäkerheten i fråga om framtida kraftpris, avsättningsförhållanden m. m. icke vara lämpligt och är icke heller erforderligt för bedömande av nu ifrågakvarande spörsmål.

I samband med genomförandet av Vänerens reglering, då dygnsregleringen i Göta älv ovanför Trollhättan kan förläggas till Väneren, erhålles möjlighet att genom nuvarande kraftkanaler i Trollhättan framföra ökad vattenmängd till maskinstationen. Denna vattenmängd kan med måttlig kostnad utnyttjas utan några nya vattenbyggnader genom ökning av effekten för en del aggregat i den redan utbyggda maskinstationen. Att detta är möjligt beror därpå, att turbinernas vattenvägar samt generatorerna i den för c:a 15 år sedan byggda delen av kraftstationen enligt nutida erfarenhet äro så pass rikligt dimensionerade, att de utan olägenhet kunna begagnas för uttagning av avsevärt större maximi-

effekt vid spetsbelastning, för vilket ändamål emellertid större turbiner måste installeras. Kostnaderna för sådant turbinutbyte beräknas uppgå till högst 500,000 kronor per aggregat, varför kostnaden för utbyte av fyra st. turbiner, vartill tilloppskanalerna bliva tillräckliga efter genomförandet av regleringen, skulle komma att uppgå till högst 2 miljoner kronor.

Genom ifrågavarande mindre betydande åtgärder i Trollhättan i samband med Vänerens reglering erhålles en ökning i primakraft, som kan anses motsvara en årlig merinkomst av minst omkring 1,300,000 kronor och vilket kraftbelopp utan svårighet torde kunna avsättas för kvalificerade ändamål vid den tidpunkt, då Vänerens reglering blir genomförd. Om från detta belopp avdrages den till 200,000 kronor beräknade årskostnaden för avsättning till förnyelsefond för vidmakthållande resp. amortering av dammbyggnaden vid Vargön och av den nya turbininstallationen i Trollhättan samt för fiske- och regleringsavgifter, utgifter för dammvakter m. m., skulle nettoinkomsten å den ökade kraftförsäljningen i samband med regleringen uppgå till minst omkring 1,100,000 kronor. Denna merinkomst kan sålunda påräknas utan några nya kraftstationsbyggnader i Göta älv och motsvarar 5,9 % ränta å det vid nuvarande prisnivå till 18,8 miljoner kronor uppgående totalbeloppet av de beräknade kostnaderna för Vänerens reglering inklusive ränteförluster samt kostnaden för utbyte av ovannämnda fyra turbiner i Trollhättan.

Under det relativt ogynnsamma antagandet i fråga om kraftavsättningsmöjligheterna, att några nya utbyggnader icke skulle vara erforderliga i Göta älv i samband med genomförandet av Vänerens reglering, skulle sålunda redan under mellantiden erhållas en nöjaktig förräntning av det nedlagda kapitalet.

Såsom ovan nämnts uppstår den stora nationalekonomiska fördelen först i samband med dylikt ytterligare utnyttjande av Göta älvs vattenkraft och ökad samkörning med kraftverk i andra vattendrag, varom det emellertid är vanskligt att under nuvarande ekonomiska förhållanden göra några bestämda kalkyler. Detta torde icke heller vara erforderligt, då det för närvarande icke gäller att bestämma, huruvida Vänerens reglering skall genomföras eller ej, utan endast om fortsatta åtgärder skola vidtagas för erhållande av laga tillstånd till densamma.

Frågan om *regleringens genomförande* behöver ej av riksdagen upptagas till behandling förrän om åtskilliga år och kan då handläggas med hänsyn till vid den tiden rådande förhållanden. Det är även att märka, att ett säkert bedömande av regleringens ekonomi icke kan ske, utan att faktiska uppgifter särskilt om skadeersättningarnas storlek kunna erhållas. Som av kostnadskalkylerna framgår, utgöra dessa nämligen en avsevärd del av totalkostnaderna för regleringen. Något annat sätt än att genom vederbörande domstolar få dessa skadeersättningar bestämda torde icke kunna ifrågasättas. Det under bearbetning varande materialet för dessa skadeersättningars beräkning har också i anslutning till Kungl. Maj:ts brev av den 14 april 1917 och häradsrättens resolution givits det omfång och utförts med den omsorg, som är ovillkorligen nödvändigt för frågans behandling vid domstol. Ett uppskjutande av målets handläggning skulle sannolikt medföra, att de för skadeberäkningen uppgjorda kartorna och värderingarna, vilka i huvudsak utförts under åren 1918—1922, i viss mån icke längre skulle motsvara de verkliga förhållandena, i det att förändringar ofta genomföras med avseende på såväl brukningssätt för strandjorden som beträffande bryggor, vägar och övriga tekniska anordningar. Det må jämväl påpekas, att styrelsen för närvarande förfogar över personer, vilka äro fullt inne i motsvarande frågor och vilkas kunskap i ärendet måhända framdeles icke står till förfogande. Då hänsyn dessutom måste tagas därtill, att domstolsbehandlingen kommer att i enlighet med vad förut nämnts kräva en tid av 6—8 år, och då utgifterna för sö-

kande av laga tillstånd endast utgöra ett i förhållande till hela kostnaden mindre betydande belopp, anser vattenfallsstyrelsen det vara med statens avgjorda fördel förenligt, att åtgärder för erhållande av laga tillstånd till regleringens genomförande utan uppskov vidtagas.»

Under återopande av vad sålunda anförts har vattenfallsstyrelsen hemställt, att åtgärder omedelbart skola vidtagas för erhållande av laga tillstånd till Vänerens reglering, samt att för ändamålet måtte å riksstaten för budgetåret 1924—1925 anvisas ett anslag av 300,000 kronor att utgå av lånemedel.

Departementschefen.

I skrivelse den 24 maj 1922, nr 164, angående regleringen för tiden 1 januari—30 juni 1923 av utgifterna för kapitalökning i avseende å bland annat statens vattenfallsverk har riksdagen, i sammanhang med anmälan att riksdagen till förberedande åtgärder för Vänerens reglering anvisat ett reservationsanslag av 200,000 kronor, att utgå av lånemedel, framhållit, att riksdagen, i likhet med chefen för kommunikationsdepartementet förutsatte, att preliminära planer och kostnadsberäkningar beträffande regleringsföretaget framlades för statsmakternas prövning, innan ansökan hos vederbörande vattendomsstol gjordes om tillstånd till regleringens genomförande.

Av de planer och kostnadsberäkningar rörande regleringsföretaget, som numera av vattenfallsstyrelsen utarbetats, inhämtas, att med användande av 1924 års prisnivå sammanlagda kostnaderna för Vänerens reglering beräknats uppgå till 14,300,000 kronor. I detta belopp ingå 2,550,000 kronor, som förut av riksdagen beviljats för utförande av förberedande åtgärder för Vänerens reglering, samt de till 800,000 kronor beräknade utgifterna för domstolsbehandlingen. Läggas härtill beräknade ränteförluster å 2,500,000 kronor för tiden intill regleringens tagande i bruk, uppgå sammanlagda kostnaderna till 16,800,000 kronor. Genom jämförelsevis enkla förändringar i den befintliga kraftstationen vid Trollhättan, beräknade att kosta högst 2,000,000 kronor, skulle efter Vänerens reglering vinnas en ökning av kraft, tillgänglig året om, som motsvarar en årlig merinkomst från kraftstationen efter avdrag för driftkostnader m. m. av minst omkring 1,100,000 kronor. Denna summa utgör 5,9 procent ränta å sammanlagda kostnaderna för Vänerens reglering och omändringen av kraftstationen vid Trollhättan. Såsom vattenfallsstyrelsen framhållit, uppstår emellertid den verkligt betydande vinsten av Vänerens reglering först sedan nya kraftstationer utbyggts vid Göta älv för att tillgodogöra den ökade vattenmängd, som efter regleringen vid behov kan framsläppas i älven. Jag torde icke behöva närmare framhålla vikten av att vattenfallen i Göta älv i största möjliga omfattning må kunna utnyttjas för att förse industrien, jordbruket och samhällen med elektrisk energi. För att belysa betydelsen av regleringen kan exempelvis anföras, att ett inbesparat magasin av 0,2 meters höjd i Väneren, utnyttjat i Götaälvsverken för att under lågvattenperioder fylla kraftbrist vid andra kraftverk, motsvarar den energimängd, som alstras av landets samtliga ångdrivna elektricitetsverk vid nuvarande årsförbrukning av omkring 100,000 ton stenkol. Av stor betydelse är ock, att genom den redan utförda sammanbindningsledningen mellan Trollhätte och Älvkarleby kraftnät Vänerens

stora regleringsmagasin skulle kunna i ökad utsträckning användas för tillgodoseende av mellersta Sveriges kraftbehov.

Starka skäl tala sålunda för att, om tillstånd vinnes till Vänerens reglering, företaget skall befinnas värt att genomföra. Någon avgörande ställning till själva regleringsfrågan behöver dock icke nu tagas. Vattenfallsstyrelsen har säkerligen på goda grunder beräknat, att domstolsbehandlingen kräver en tid av 6—8 år, och vid slutet av denna tid har man att med hänsyn till de ekonomiska förhållanden, som då råda i vårt land, fatta beslut, huruvida regleringen skall utföras eller ej.

För vidtagande av förberedande åtgärder för Vänerens reglering hava inom kort nedlagts redan anvisade 2,550,000 kronor, och goda skäl synas tala för att under de närmaste åren fullfölja utredningen genom domstolsbehandlingsens slutförande. Skulle man dröja härmed, kan man riskera, att det bevismaterial och den personliga erfarenhet, som nu med stora kostnader samlats för ådagaläggande av regleringens verkningar, föråldras eller förloras. Jag anser därför, att av riksdagen bör begäras erforderliga medel till bestridande av kostnaderna i samband med domstolsbehandling av frågan om tillstånd till Vänerens reglering. Av hela den beräknade kostnaden, 800,000 kronor, erfordras för budgetåret 1924—1925 300,000 kronor.

Därest nämnda anslag av riksdagen beviljas, kommer sedermera frågan om bemyndigande för vattenfallsstyrelsen att vidtaga åtgärder för erhållande av laga tillstånd till reglering av Väneren att underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Den av vattenfallsstyrelsen framlagda planen finner jag vara i huvudsak lämplig att lägga till grund för framställning till domstolen. Det säger sig självt, att ändringar sedermera kunna ifrågakomma med hänsyn till vad som under ärendets fortsatta handläggning framkommer.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för bestridande av kostnader i samband med domstolsbehandling av frågan om tillstånd till Vänerens reglering för budgetåret 1924—1925 anvisa ett reservationsanslag av 300,000 kronor, att utgå av lånemedel.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Fredric Hawerman.